

מערך פעילויות לגינה בית ספר הדסים

אוגדן למורה

כתבה : ימית ארז

מאי 2012

תוכן עניינים:

- 4.....גינה בית ספרית- בשביל מה זה טוב?
- 5.....אז איך מתחילים
- 7.....מערך פעילויות לגינה- בית ספר הדסים:
- 7.....סתיו (פעילויות 1-6)
- 7.....פעילות 1: מתחילים גינה
- 7.....פעילות 2: זריעות בגינה
- 8.....פעילות 3: זריעת חיטה
- 8.....פעילות 4: מסיק זיתים
- 9.....פעילות 5: כבישת הזיתים
- 10.....פעילות 6: זריעות סוף הסתיו
- 10.....חורף (פעילויות 7-14)
- 10.....פעילות 7: שתילת פקעות ובצלים של פרחי בר
- 11.....פעילות 8: שתילת תפוחי אדמה
- 11.....פעילות 9: צמחי תבלין – קטיף וייבוש ותה צמחים
- 12.....פעילות 10 צמחי תבלין- הכנת קופסאות לתבלינים מבקבוקי קולה
- 13.....פעילות 11: צמחי תבלין- הכנת ריבה וספר מתכונים כיתתי
- 13.....פעילות 12: שתילה וזריעה של צמחי תבלין נוספים
- 14.....פעילות 13: עישוב בגינה
- 14.....פעילות 14: חיפוי
- 15.....אביב (פעילויות 15-22)
- 15.....פעילות 15: עציצים לשכחנים מבקבוקים בשימוש חוזר
- 17.....פעילות 16: זריעה בגינה של מלון, אבטיח ותרס
- 17.....פעילות 17: חביתת ירק עם מנגולד וירוקים
- 17.....פעילות 18: קטיף של זעתר בר
- 18.....פעילות 19: סלט קולרבי
- 19.....פעילות 20: סלט גזר חי
- 21.....פעילות 21: איסוף תפוחי אדמה

פעילות 22: תפוחי אדמה במדורה.....20

קיץ (פעילויות 23-31).....20

פעילות 23: קטיף פירות העונה.....20

פעילות 24: איסוף זרעים.....21

פעילות 25: בניית טאבון.....21

פעילות 26: קציר החיטים.....22

פעילות 27: דיש וטחינה.....22

פעילות 28: המוציא לחם מן הארץ.....22

פעילות 29: תירס חם!.....23

פעילות 30: אבטיחים ומלונים.....23

פעילות 31: מקצות הארץ באנו הבאנו ביכורים.....23

נספחים:

טבלת מועדי זריעה/שתילה.....24

טבלת זמני נתינת פרי.....25

טבלת יחסים בין ירקות.....26

גינה בית ספרית- בשביל מה זה טוב?

הרבה נכתב ונאמר על גינות חינוכיות והערך שלהן, ובכל זאת כדאי לחזור ולהזכיר, מה אנחנו מרוויחים מאחזקה של של גינה בבית הספר, ושל פעילות תלמידים שוטפת בגינה. זו הזדמנות לחדד לנו מהן נקודות החיבור שלנו שהיינו רוצים להדגיש בפעילויות, ומה היינו רוצים שיצמח מהגינה בכל המובנים.

חיבור לטבע: בעולמנו המתועש והמעובד זו הזדמנות להתחבר מחדש לקצב האמיתי של החיים, לחילופי העונות, לטעמים ולריחות, ולמשמעות הכל כך גדולה של הקשר שלנו עם האדמה. החיבור הבלתי אמצעי לטבע מוביל להערכה לסביבה שלנו, ולהבנה עמוקה שאנחנו חלק ממשהו גדול ואמיתי. זו כמובן הזדמנות לימודית להעלות תכנים מחגי ישראל והמסורת, ומתחומי ידע אחרים.

הערכת הטבע- בהקשר של הקיימות: מתוך הניתוק הגדול שנוצר בין האדם והטבע, אנו חווים משברים סביבתיים וחברתיים שלא ידענו קודם. בשם ערך הצרכנות אנחנו מחרבים את המשאבים שלנו, מזהמים את הסביבה שלנו, מנצלים אוכלוסיות חלשות, ומאבדים את השמחה מהדברים הפשוטים בחיים - בגלל תחושת מחסור מדומה תמידית. כחלק מהניסיון לתקן את העיוותים שהאנושות מייצרת, נחזור ונתחבר לטבע. נבין את התלות שלנו בו (ולא ההיפך..), את החשיבות העצומה לשמור על הסביבה - מתוך הערכה וקרבה.

תזונה נכונה: רבים מהילדים ניזונים היום ממוצרים מעובדים, מרובי כימיקלים, צבעים, סוכר, מלח ועוד. החוויה הראשונית של גידול ואכילה של תוצר שגידלתו במו ידיך, מייצרת חוויה מתקנת ולרוב הילדים היא עוצמתית וחיונית מאוד. זו הזדמנות לבשל ביחד מתכונים מתוצרת הגינה, ולהכיר לילדים את הטעמים והיתרונות הבריאותיים של הירקות, התבלינים והפירות.

עבודה פיזית: כיום, ימי הלימוד ארוכים מאוד ומעוטי פעילות פיזית. העבודה הפיזית והיצאה החוצה מאפשרת אוורור הכרחי לחלק מהילדים. העבודה הפיזית חשובה כחלק מאורח החיים הבריא אותו חשוב לנו לקדם.

חברתית: הפעילות בגינה מייצרת הזדמנויות רבות להתעסקות בדינמיקה קבוצתית - אחריות, מעורבות, עבודת צוות. זו גם הזדמנות נהדרת לילדים הפחות בולטים בכיתה, או לילדים עם בעיות קשב וריכוז להתבטא ולהתבלט לחיוב.

חיבור הורים ופתיח להעצמה תרבותית: הגינה היא הזדמנות נהדרת לחבר הורים לעשייה, בתור שותפים פעילים ומועילים. בהקשר של יוצאי אתיופיה, יש הרבה הורים עם ידע וניסיון חקלאי, שיוכלו להגיע ולהיות פעילים בגינה. ניתן לקיים אירועי שיא עם הורים בביה"ס בהקשר של הגינה - בישולי עדות, הקמת מתקנים או ערוגות חדשות בגינה ועוד...

אז איך מתחילים?

בחבורת זו תמצאו רעיונות לפעילויות בגינה ובכיתה (לימים שמזג האויר אינו מאפשר יציאה החוצה). גינה חינוכית טומנת בחובה שני אתגרים גדולים; האחד הקמת גינה ותיחזוקה, והשני הפעלת הילדים בגינה באופן שיממש את המטרות שלנו. שניהם אתגרים לא פשוטים, דורשים ידע, תכנון וגם אמצעים פיזיים מתאימים.

נתחיל מהאתגר הראשון- איך עושים גינה?

במהלך הלימודים עד כה בגינה דיברנו רבות על מה זקוק הצמח בשביל לגדול והיום רוב הילדים יודעים להגיד את הרשימה בע"פ: מים, קומפוסט, שמש, אהבה, מרחב, בעלי חיים (ציפורים, חרקים מאביקים) ועוד...

שטח ומרחב: ובאמת על מנת להתחיל, צריך למצוא שטח מתאים. קרבה לצינורות השקיה, שמש או חצי שמש ומרחק מאיזורים בהם הילדים רצים ומשחקים בהפסקה. את השטח יש לתחם, כדי שנדע לא לדרוך בו. אם אנחנו מגדלים ירקות, חשוב שנדע שרובם אוהבים שמש מלאה או חלקית. אם זה בצל, נוכל לשתול תבלינים או צמחי נוי מתאימים. על הזרעים שאנחנו קונים מציין תמיד מה ההעדפה של הצמח מבחינת שמש, מהי עונת הזריעה, ואם צריך קודם להנביט אותו בנפרד. מה מרחקי הזריעה, ומה עומק הזרעים הרצוי.

בסוף החוברת מצורפות טבלאות המרכזות את עונות הזריעה/שתילה של ירקות שונים, אילו צמחים טובים בקרבת אילו צמחים, ואילו מפריעים, וגם זמני נביטה והבשלה.

קרקע: קרקע טובה היא קרקע עשירה בחומר אורגני (קומפוסט), שהוא המזון של הצמחים. בנוסף חשוב שהקרקע לא תחלחל מידי (כמו קרקע חולית- גרגרים גדולים), ולא תיאטם מהמים (כמו קרקע חרסיתית- גרגרים קטנים מאוד), ואז המים לא יחדרו אותה כמעט בכלל. נוכחותו של החומר האורגני בקרקע עוזרת גם בשמירת המים. נוכל להוסיף קומפוסט מהקומפוסטר הבית ספרי (הזדמנות ללימוד ועידוד שימוש ויתרונות הקומפוסט - פרטים בהמשך..), או לקנות קומפוסט במשתלה במחירים נמוכים. חשוב לא לשים יותר מידי קומפוסט- כדי למנוע חומציות יתר. את הקומפוסט מומלץ לערבב לתוך האדמה.

מים: במדינה כמו שלנו, על המים תקום וטיפול הגינה. השקעה והשקייה מתמשכת יכולה לרדת לטמיון בשבוע אחד של הזנחה. כיוון שבאמת קשה לתחזק גינה בית ספרית בשקיה ידנית, יש חשיבות גדולה להשקיה ממוחשבת עצמאית, אותה ניתן להתאים לעונה ולגידולים. מיד אחר שזרענו, חשוב לשמור על לחות בקרקע לזמן רב, כיוון שהנבטים עדינים מאוד. ברגע שהצמח מגדל שורשים, הוא יוכל להגיע למים יותר עמוקים, ונוכל להשקות אותו בתדירות נמוכה יותר. עדיין חשוב לתת כמות גדולה מספיק, שתחלחל לעומק ולא תתאדה בקלות. השיטה היעילה ביותר היא הטפטפות. וכדאי למקם את הזרעים ליד חורי הטפטוף. זו שיטה חסכונית מאוד.

חיפוי: חיפוי הוא כיסוי האדמה באמצעים אורגניים (למשל רסק עץ או עשבים יבשים) או לא אורגניים (טוף, אבנים). יתרונו הגדול של החיפוי, שהוא מאט את קצב האידוי מהקרקע, ולכן הוא מתאים מאוד בישראל. החיפוי האורגני ישמש גם כקומפוסט לאורך הזמן, אך יהיה צורך לחדשו מעת לעת. חשוב לפזר את החיפוי אחרי שהצמח נבט, כדי לא לכסות אותו. יתרון נוסף של שימוש בחיפוי, הוא מניעת נביטה של עשבים שוטים, כיוון שאין להם שמש. החיפוי ההא בעצם הדרך של הטבע לשמור לחות ולהעשיר את הקרקע. מספיק להסתכל על האדמה ביער בר, ולהבין את הרווח הגדול.

קומפוסט: הקומפוסט הוא הפסולת של הטבע. בניגוד לאדם שמייצר פסולת שאינה מתכלה או מתכלה לאט ופעמים רבות היא מזהמת, הקומפוסט, לא רק שהוא מתכלה מהר, הוא משאב חשוב ומפסולת הוא הופך למזון של הצמחים. כשאנו זורקים את הזבל האורגני לפח הרגיל, לא רק שהוא לא הופך מועיל כמו בטבע, הוא אף מייצר זיהום. כשחומר אורגני מתפרק בסביבה ללא חמצן, הוא

פולט גזים רעילים. חלקם נפלטים לאוויר, חלקם מחלחלים למים ולאדמה. בנוסף החומר האורגני הוא כמעט חצי מתכולת הפח הביתי שלנו. אם נפריד אותו, נפחית מאוד את הזבל הביתי, ואת תנועת משאיות הזבל המזהמות מהבית למזבלה. העקרון של פירוק בסביבה עם חמצן, היא הכרחית ליצירת קומפוסט בריא וללא ריחות רעים. אנו עושים זאת באמצעות הוספת חומר יבש (עלים, עשבים יבשים, דשא קצור וכד'), מעל כל שכבה רטובה שזרקנו. בנוסף כדאי בתחתית הקומפוסטר לערום ענפים שיחזיקו אויר בתחתית. מומלץ לערבב מידי פעם את הקומפוסט, אך לא הכרחי. כמובן שלא נשים בו חומר לא אורגני. וכדאי גם לא לשים בשר, בגלל ריחות רעים ומזיקים. כעבור כחצי שנה יתחיל להיות לנו קומפוסט עשיר, בזכות מיקרו אורגניזמים קטנים שמפרקים את החומר האורגני לחומר לא אורגני, וכך מתחילה מחדש שרשרת המזון...

מערך פעילויות לגינה - בית ספר הדסים:

לפניכם מערך שיעורים לגינה ולכיתה. אין חשיבות לרצף, אך הוא ערוך בחלוקה לעונות. כמובן שבהתאם למה שנזרע ולמה שיצמח לנו, נוכל לקיים פעילויות בישול שונות. האתגר בפעילות היא להצליח לחבר את כל הילדים לעשייה. זה כמובן דורש מספיק כלי עבודה, ויותר ממבוגר אחראי אחד, או עבודה בקבוצות קטנות - לשיקול ביה"ס.

סתיו

זו אולי העונה הפעילה ביותר. על מנת לקטוף את הפירות, יש לזרוע אותם בהקדם האפשרי, ולשם כך יש גם צורך בהכנת השטח. בנוסף זו עונת זריעת החיטה, ומסיק הזיתים כך שיש הרבה עבודה, ומעט זמן בגלל החגים הרבים. כדאי לחבר חלק מפעילויות הגינה לעיסוק בחגים - סוכות - חג האסיף מסיק הזיתים, מעגל השנה היהודי וגידול החיטה וכד'...

ירקות שמתאים לזרוע/לשתול בסתיו: אפונה, בצל, גזר, חסה, כרוב, סלרי, כרישה, לפת, מנגולד, סלק, פטרוזיליה, צנון, קולרבי, שום, שומר, תות שדה, תפוז"א.

פעילות 1: מתחילים גינה.

מטרות:

- הבנת התנאים הבסיסיים להם זקוקים הצמחים בגינה
- בחירת שטח בהתאם לצרכי הגינה
- תיחום השטח

מהלך הפעילות:

בכיתה (20-15 דק')

- פתיחה בכיתה: מה צריכים הצמחים כדי להתקיים (מים, קרקע פוריה - קומפוסט, שמש, מרחב, הגנה וכו'...)
- מה נחפש בשטח הגינה? מה אנחנו יכולים לשנות (להעשיר את הקרקע, לעשב, להביא צנרת), ומה נתון ואי אפשר לשנות: (שמש/צל, מרחק מהמשחקים בהפסקה וכד').

בגינה (25 דק')

- בחירת השטח, ותיחומו. אם יש זמן להפוך את הקרקע עם טוריה או מעדר

ציוד דרוש: טוריות ומעדרים להפיכת האדמה

פעילות 2: זריעות בגינה

מטרות:

- היכרות עם הצרכים הושנים של הזרעים (עומק שתילה, מרווח שתילה, עונה, השקייה שמש)
- הבנת חשיבות ההפרדה לערוגות כדי לאפשר את הצרכים השונים
- זריעות בגינה והכנת שילוט

בכיתה (10-15 דק')

- הסבר על הצרכים השונים של הזרעים
- חלוקה לקבוצות עבודה. כל קבוצה מקבלת שקית זרעים ולומדת מה הצרכים שלהם.
- הכנת שלט לערוגה

בגינה (25 דק')

- הכנת ערוגה ע"י חפירת שתי תעלות מצדי הערוגה והגבהתה.
- זריעה לפי הצרכים השונים
- סימון הערוגות בשלטים

חשוב: כשזרעים חשוב מאוד שכבר תהיה מערכת השקיה בגינה!!!

ציוד: שקיות עם זרעים לפי העונה, ריבועי פוליגל בצבע בהיר בגודל של כ 10X10 סמ' לשלטים, שיפודי עץ לשלטים, ארטליינים. (יש לשים לב שהילדים כותבים את שם הירק אנכית לקיום של הפוליגל, כדי שכשיתקעו את השיפוד, הכיתוב יהיה ישר). טוריות ומעדרים, כפות שתילה, סרגלים אישיים למדידת מרחקי זריעה.

פעילות 3: זריעת חיטה

מטרות:

- הכרת ההבדל בין גידולי בעל ושלחין
- הבנת חשיבותה של החיטה בתרבות היהודית ובחגי ישראל
- זריעת חיטה

בכיתה (20 דק')

- מה זה גידולי בעל? מה זה גידולי שלחין? האם היום עוד מגדלים בעל? פעם כשהיו מגדלים מה זה היה דורש? מה היה קורה אם לא ירד גשם?
- איזה צמח גידלו בא"י עוד מתקופת התנ"ך והיתה לו חשיבות תרבותית עצומה? החיטה. באילו חגים יש התייחסות לחיטה? מתי זורעים את החיטה? נצא לניסוי בגידול בעל.

בגינה (20 דק')

- בחירת חלקה לזריעה והכנתה.
- פיזור גרעיני החיטה וכיסויים באדמה
- תפילה לגשם.

ציוד: גרעיני חיטה, טוריות ומעדרים, דלי לאיסוף האדמה ופיזור על הזרעים

פעילות 4: מסיק זיתים

מטרות הפעילות:

- הכרת התפקיד של הזית ושמן הזית במסורת ישראל, והכרת סגולותיו
- שיחה על הפירות שמבשילים בחג האסיף. התייחסות לפירות בחגי ישראל (ביכורים, אסיף..)
- מסיק זיתים

בכיתה: (10-15 דק')

- דיון על התפקיד של הזית במסורת ישראל ועל סגולותיו.
- דיון על הפירות בחגי ישראל

בגינה (30 דק'):

- מסיק זיתים
- חריצת הזיצים בסכין/ דפיקה עם אבנים (חשוב לא למעוך אותם)
- מילוי בקבוקים ריקים בזיתים הדפוקים ובמים. (חשוב להחליף מים מידי יום במשך שבוע-שבועיים).

ציוד: קערות גדולות לאיסוף הזיתים מהעץ, סכינים לא חדים (אם בוחרים במתודה הזו), בקבוקי ליטר וחצי עם פיה רחבה.

פעילות 5: כבישת הזיתים

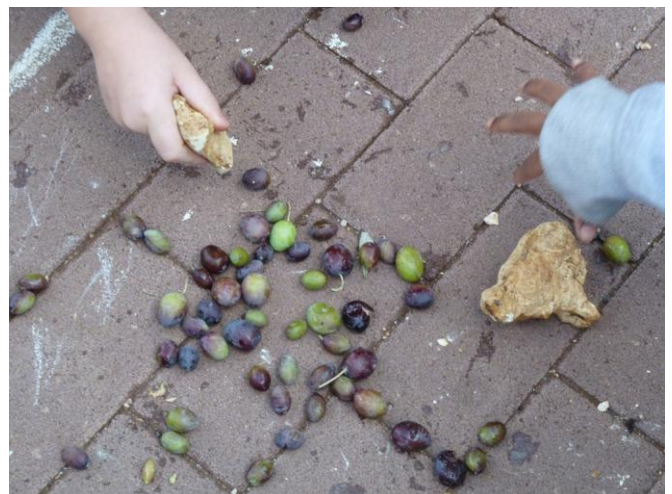
מטרות:

- כבישת הזיתים
- הכרות עם תבלינים שונים

בכיתה/בגינה

- עבודה בקבוצות - חיתוך פרוסות לימון, קילוף שיני שום, קטיף גבעולי רוזמרין (לא הכרחי).
- כל קבוצה מקבלת בקבוק עם זיתים וקעריות קטנות עם לימון פרוס, שיני שום, גבעול או שניים של רוזמרין, מלח ותבלינים נוספים (זרעי כוסברה ופלפל אנגלי הולכים מצויין). מוציאים את הזיתים לקערה, ומתחילים למלא מחדש את הבקבוק בשכבות. את המלח יש לערבב מראש עם המים, ולבדוק מליחות. (אפשר בשיטת הביצה הצפה... או פשוט לפי הטעם).

ציוד: לימונים, שום, סכינים, צלחות או קרשי חיתוך, קעריות קטנות, תבלינים ומלח.

פעילות 6: זריעות סוף הסתיו

מטרות:

- גיוון והוספת ירקות לגינה
- היכרות עם ירקות חורף – ועם הצרכים שלהם

בכיתה (15 דק')

- לימוד על ההבדל בין ירקות חורף וקיץ. הצרכים השונים ואילו חלקים של הצמח אוכלים בכל עונה. (בחורף גדלים בעיקר ירקות השורש והעלים).
- חלוקה לקבוצות ללימוד על הזרעים השונים והכנת שלטים (ראו פעילות 2)

בגינה (25 דק')

- הכנת ערוגות נוספות, לפי ההסבר בפעילות 2
- זריעה ושילוט

ציוד: זרעים של ירקות חורף, פולילג לשלטים, שיפודי עץ, ארטליינים, טוריות ומעדרים, כפות שתילה, סרגלים אישיים למדידת מרחקי זריעה.

חורף

בחורף נקטוף את הירקות הראשונים שזרענו, לקראת אמצע או סופו (תלוי מתי זרענו..), זו תקופה שהגינה עובדת על מה שנתנו לה בסתיו. יהיו הרבה ימים גשומים, בהם ניאלץ להישאר בכיתה, ללימוד או לעשיה בתוך הבית. לכן יש כאן כמה הצעות לפעילויות פנים. עם זאת בתחילת החורף (נובמבר ותחילת דצמבר), זו עדיין עונה טובה לשתול פקעות ובצלים של פרחים.

ירקות שמתאים לזרוע/לשתול בחורף: אפונה, גזר, חסה, כרוב, סלרי, צנון, קולרבי, שומר, שום, תפ"א, פטרוזיליה, מנגולד, סלק, לפת.

פעילות 7: שתילת פקעות ובצלים של פרחי בר

מטרות:

- היכרות עם הפקעת
- שיחה על יתרונות הגידול של צמחי בר
- היכרות עם פרחי בר ארצישראליים שונים
- הכנת גינת נוי עם פרחי בר

בכיתה: (25 דק')

- לימוד על רעיון הפקעות והבצלים: שומר את המים לאורך זמן, יציבות ובטחון לצמח באקלים חם.
- אילו פרחי בר אנחנו מכירים עם פקעות? (רמז- בד"כ הם מוגנים): כלנית, רקפת, נרקיס, סחלבי בר, איריס ועוד...
- מה היתרון של גינת נוי עם פרחי בר? – מותאם לאקלים ולא דורש השקייה מעבר לגשם. מורגל לאדמה ולתנאים.

- איך שותלים פקעות: כיוון הפקעת- בד"כ השפיץ למעלה, ומהחלק הרחב יותר יש יציאה של שורשים קטנים. שתילה בעומק של לפחות 5 ס"מ.

בגינה (15 דק')

- כל ילד מקבל פקעת ומוודא עם המורה שהוא חזיק אותה בכיוון הנכון לשתילה.
- בוחרים חלקה לפרחי בר
- כל ילד שותל את הפקעת שלו לפי מה שלמדו

ציוד: פקעות מגוונות, כפות שתילה.

פעילות 8: שתילת תפוחי אדמה

מטרות:

- היכרות עם צמח תפוח האדמה, ודרכו המיוחדת להתרבות
- שתילת תפוחי אדמה

בכיתה (15 דק'):

- לימוד על תפוחי אדמה: גם תפוח"א הוא סוג של פקעת, והוא גדל בצורה ייחודית. הפקעת שולחת שורשים מה"עיניים" שנבטות, ומהם מתפתחת פקעת חדשה. כך שאם נשים באדמה תפוח אדמה אחד, נזכה לכמה תפוחי אדמה כעבור כמה חודשים.

בגינה (25 דק'):

- שתילה של תפוחי אדמה ישירות בקרקע. אם שותלים באדמה חשוב מאוד להפוך אותה ולאוויר אותה לעומק. את תפוחי האדמה יש לשתול עמוק (כעשרה ס"מ עומק). חשוב שהחלקה תקבל השקיה במשך חודשיים שלושה.

ציוד: תפוח אדמה, רצוי עם עיניים לכל ילד, טוריות ומעדרים, כפות שתילה.

פעילות 9: צמחי תבלין – קטיף וייבוש ותה צמחים

מטרות:

- הכרות עם צמחי תבלין שונים
- קטיף וייבוש צמחי תבלין
- הכנת תה צמחים

בכיתה (10 דק'):

- שיחה על צמחי תבלין: הם תמיד איתנו, כמעט כל השנה, ומוסיפים המון טעם לאוכל. חלקם טובים לבישול ואפיה, חלקם לתה- וכמעט תמיד יש להם יתרונות בריאותיים.

בגינה ובכיתה שוב (30 דק')

- היכרות עם צמחי התבלין שיש בגינה. למה כל אחד מתאים. קטיף צרור גדול מהגרניום, לבנדר, ועשב לימון לייבוש. קטיף מדגם של צמחי תה: גרניום, נענע, לואיזה, עשב לימון.
- בכיתה: שוטפים וקושרים כל צרור גדול של תבלינים- תולים הפוך.

- מכינים תה צמחים טעים

ציוד: מספריים אישיים, חוט לקשירה, גזיה, סוכר, כף, סיר, כוסות קרטון (לשטוף ולשמור אחרי השתייה להכנת שתילים...)

פעילות 10 צמחי תבלין- הכנת קופסאות לתבלינים מבקבוקי קולה

מטרות:

- היכרות עם שיטת ייבוש התבלינים
- פעילות יצירה מחומרים ממוחזרים
- שיחה על מחזור, שימוש חוזר והפחתת צריכה

בכיתה/בגינה:

- שיחה על ייבוש תבלינים. איך נראים רוב התבלינים שאנחנו קונים בבית. יש תבלינים שניתן לייבש את העלים שלהם, והם עדיין יישמרו על הריח. בהם נשתמש.
 - דיון על בעיית הפסולת בעולם: אנחנו מייצרים המון פסולת (רק בישראל כמות הפסולת השנתית היא בגודל של אלף בניינים בני עשר קומות!), ומרבית הפסולת הזו לא מתכלה, או שלוקח לה מאות שנים... היא מזהמת את האדמה, האויר והמים, ותופסת הרבה מקום. מה עושים?
1. מחזור: הפיכת המוצר חזרה לחומר גלם ומחומר גלם למוצר חדש.
 2. שימוש חוזר: אם כבר קנינו בקבוק, נמלא אותו במים/מיץ ונשתמש בו שוב.
 3. הקטנת צריכה: פשוט לקנות פחות!

- פעילות יצירה: הפיכת בקבוק קולה לקופסא לתבלינים: הוראות והסבר ב: youtube: <http://www.youtube.com/watch?v=C91rreR1cgA> כל ילד מקבל חופן של תבלינים מיובשים (לא לערבב סוגים), ומפורר אותם לתוך הקופסא.

ציוד: בקבוקי קולה כמספר הילדים בכיתה פלוס קצת ליתר בטחון (אפשר להכין את הקופסאות האלו רק עם קולה לסוגיו) כדאי מראש לסמן לילדים איפה לחתוך, כדי להמנע מטעויות- זה מסובך..., מספריים אישיים.

פעילות 11: צמחי תבלין- הכנת ריבה וספר מתכונים כיתתי

מטרות:

- הכרת שימושים שונים בבישול בצמחי התבלין
- העשרת גינת התבלינים
- התנסות בבישול בכיתה

בכיתה:

- הכנת ריבה עם גרניום לימוני- הילדים חותכים את הפירות (תפוח, אגס, אפרסק או משמש...) ומתחילים בבישול על גזיה. (15 דק')
 - כל ילד מקבל דפים עם מתכונים המכילים תבלינים מהגינה, ומקשט את הדפים (20 דק')
 - עורכים וכורכים לכל ילד את הספר, טועמים מהריבה (10 דק')
- ציוד: פרי מתאים (אם זה חורף אז תפוחים או אגסים), מספר עליים של גרניום לימוני, סוכר, גזיה, מצית, סיר, כף, לימון, דפים עם מתכונים, טושים אישיים.
- רעיונות למתכונים: תפוחי אדמה בתנור עם רוזמרין, לימונענע, סלט טאבולה, ריבה עם גרניום, חליטת צמחים עם זוטא ולואיזה, רוטב לפסטה עם עגבניות ואורנגו, פיתה עם זעתר, פיצה עם פסטו בזיליקום, כרובית מוקרמת בתנור עם תימין וכד'....

פעילות 12: שתילה וזריעה של צמחי תבלין נוספים

מטרות:

- הרחבת מגוון צמחי התבלין בגינה
- היכרות עם התבלינים הירוקים הטריים (פטרזיליה, כוסברה, שמיר, בזיליקום)

בכיתה (5 דק'):

- פתיחה קצרה על התבלינים שנשתול ונזרע. קצת רקע

בגינה: (35 דק')

- זריעת הירוקים בערוגות
- הכנת שילוט מפוליגל ושיפוד
- שתילה של צמחי תבלין נוספים כמו: זוטא לבנה, עוד נענע, זעתר, תימין...

ציוד: מעדרים וטוריות, כפות שתילה, פוליגל חתוך לשלטים, שיפודי עץ, טושים לסימון, שקיות זרעים (ניתן לקנות כתבלינים כמות גדולה ובזול של זרעי פטרוזיליה, כוסברה, שמיר וסלרי בחנות "מור וקינמון"), שתילים של התבלינים הנוספים, זרעי בזיליקום.

פעילות 13: עישוב בגינה

מטרות:

- הכרות עם שיטות שונות למיגור עשבים, וכמובן העדפת השיטה הטבעית ☺
- עישוב הגינה אחרי הגשמים.

בכיתה (10-15 דק')

- לימוד על עשבים ועישוב: עם הגשם יוצאים עוד עשבים. עשבים שוטים- משמעות הביטוי. למה אנחנו לא רוצים את העשבים השוטים בגינה שלנו? לוקחים מים, מזון ושמש לצמחים שלנו. דרכי טיפול בעשבים: השיטה הקונבנציונאלית: ריסוס- ע"י כימיקלים הורגים את העשבים בלי להרוג את הצמחים שלנו. יתרון- מהיר ופשוט, חסרון – מאוד לא בריא לירקות שלנו וגם לנו לנשום את הריסוס. מזהם את האדמה, ואת מי התהום. אנחנו מעדיפים את הידיים והשיטה הטבעית- עישוב. כשנצא לשטח, איך נזהה את העשבים? אם זרענו בשורות את הירקות, יהיה לנו קל להבחין בהם- הם יגדלו בשורה ועליהם ייראו אותו הדבר. בד"כ כל השאר הם עשבים. מה לעשות עם העשבים שהוצאנו? העשבים שהוצאנו הם גם חומר אורגני, ניתן להשאיר אותם בשטח הגינה כחיפוי- שיהיה בהמשך קומפוסט, או לקחת אותם לקומפוסטר.

בגינה (30 דק')

- עישוב לפי מה שלמדנו בכיתה. אם סיימנו לעשב בתוך הערוגה שלנו, אפשר גם מסביב. העשבים מסביב יעשו זרעים שיגיעו גם לגינה שלנו, ואנחנו רוצים למנוע את זה. החורף זו עונה מצויינת לעשב, כיוון שהאדמה לחה והעשבים עוד לא פיתחו שורשים עמוקים מאוד. יותר קל להוציא אותם.

ציוד: אפשר כפפות עבודה...

פעילות 14: חיפוי

מטרות:

- הכרות עם יתרונות החיפוי
- למידה דרך התבוננות על הטבע
- חיפוי הגינה

בכיתה: (20 דק')

לימוד על החיפוי ויתרונותיו: חיפוי היא השיטה בה הטבע עובד- ולכן היא כל כך מצויינת: חיפוי= כיסוי הקרקע ע"י חומר אורגני. כיסוי הקרקע יעיל מכמה בחינות: שומר את הלחות באדמה ליותר זמן, מאט נביטה של עשבים שוטים, נותן קומפוסט לגינה. מספיק לטייל ביער טבעי ולראות איך כל מה שנשר מהעץ/ מהשיחים חוזר ומעשיר את הקרקע. זה מעגל החיים - שהפסולת הופכת משאב. (אפשר להוסיף שיעור תיאורטי על הפסולת שלנו- הסינטטית שלא מתכלה ומזהמת, לעומת הפסולת של הטבע- שמתכלה ומעשירה את הקרקע).

בגינה (20 דק'):

פעילות איסוף עלים ועשבים לחיפוי הגינה שלנו. פיזור מסביב לשתילים. לא לפזר איפה שרק זרענו, כי אז יש סיכוי שהזרעים ששמנו לא ייצאו, כיוון שלא יהיה להם מספיק שמש. כדי להשתמש בחיפוי כמונע נביטה צריך לשים שכבה עבה של כמה סנטימטרים.

אביב

באביב נזכה לקטוף רבים מהירקות שזרענו/שתלנו בסתיו ובחורף, ונצטרך להזדרז ולזרוע את ירקות הקיץ, כדי שנספיק להנות מהם לפני תום הלימודים. פעילויות הבישול המוצעות פה, מותאמות לירקות העונה, בהנחה שהם נשתלו בסתיו. כמובן שאם יש ירקות אחרים, אפשר לעשות פעילויות אחרות. זה זמן טוב לדבר על המעבר מגשמים להשקיה מסודרת, ולשיטות חוסכות מים כמו: טפטפות, השקייה ממוחשבת בשעות הערב/בוקר מוקדם, חיפוי, צמחייה מקומית ועוד... בעונה זאת ובסוף החורף נהנה מהפריחה הנהדרת של פקעות הפרחים ששתלנו בסתיו.

ירקות שמתאים לזרוע/לשתול באביב: גזר, חציל, מלון, אבטיח, מלפפון, עגבניה, סלק, מנגולד, פטרוזיליה, בזיליקום, קולרבי, קישוא, שעועית, תות שדה, תירס, תרד ניו זילנדי, תפוז, פלפל.

פעילות 15: עציצים לשכחנים מבקבוקים בשימוש חוזר

מטרות:

- זריעת ירקות קיץ
- הכרות עם שיטת זריעה שלא דורשת השקייה יומיומית
- פעילות יצירה בשימוש חוזר

בכיתה/בגינה:

מכינים עציצים מבקבוקים לפי ההנחיות הבאות:

את העציצים אנחנו מכינים מבקבוקי ליטר וחצי, עדיף של נביעות, בגלל צורת הבקבוק. את הבקבוקים יש לחתוך לפי הסימון הבא, ולצפות את הקצוות במסקינטיף לבן, ע"מ שלא יחתכו:

את החלק העליון הופכים כלפי מטה, ומשחילים בפיית הבקבוק, פיסת בד באורך של 10-20 ס"מ, שהכנו מראש לפי ההדגמות הבאות:

את החלק העליון של הבקבוק נמלא באדמת שתילה, כשלושה ס"מ מתחת לשפה, ונזרע בפנים את הירקות שנבחר (כדאי עגבניות, מלפפונים, פלפל...). לא יותר משניים שלושה זרעים בבקבוק. להזכירכם כיסוי הזרעים צריך להיות פי 2-3 מגודל הזרע. את החלק התחתון של הבקבוק נמלא במים, כך שלא יגיעו לפיית הבקבוק ההפוכה, כדי לא להמריץ בריחה של אדמה כלפי מטה. לפי התרשימים הבאים:

כעת העציץ מוכן. העציץ עובד על עקרון הנימיות של הבד. הבד מעביר את המים מהחלק התחתון של הבקבוק, לחלק העליון, ושומר על לחות קבועה באדמה. חשוב מאוד להשקות את העציץ מלמעלה בפעם הראשונה, כדי לוודא שהמים מגיעים לחלק העליון של האדמה. חשוב גם להעביר את הבד עד החלק העליון של האדמה. כעת מה שנותר לנו, זה לעקוב אחרי ירידת מפלס המים, ולוודא שאכן האדמה נשארת לחה. כשהמים נעלמים מהחלק התחתון, או אם החלק העליון התייבש, נוסיף מים, או נשקה מלמעלה. כשהצמח ינבט, ויוציא לפחות שני עלים מלבד עלי הפסיג (העלים הראשונים), נוכל להעביר אותו בגינה, ולשתול ליד הטפטפת. עם הבקבוק שנשאר נוכל לחזור ולהשתמש, או לשים בכלוב המחזור.

ציוד: בקבוקי מים של נביעות לפי מספר הילדים (לבקש מהם להביא, ולדאוג לכמה עודפים), סכין חיתוך, מסקינטייף לבן, מספריים, רצועות בד טריקו חתוכות מראש, אדמת שתילה, זרעים, איש צוות נוסף (אחד חותך, ואחד שם מסקינטייף).

פעילות 16: זריעה בגינה של מלון, אבטיח ותרס

מטרות:

- אבחנה בין ירקות ופירות
- היכרות עם משפחת הדלועיים
- זריעת ירקות קיץ בגינה

בכיתה (20 דק'):

- לימוד: מה זה פרי? למילה פרי יש שתי הגדרות: 1. חלק של הצמח נושא הזרעים. אילו ירקות אנחנו מכירים שבהם אוכלים את הפרי? (עגבניה, מלפפון, פלפל, חציל, קישוא, אבטיח, מלון, תירס וכד'...). 2. פרי שגדל על העץ: אבחנה בין ירקות ופירות- בורא פרי האדמה לעומת בורא פרי העץ. מהבחינה הזו אבטיח, מלון, תות ותירס אינם פירות, כי אם ירקות...
 - לימוד קצר על משפחת הדלועיים: אבטיח ומלון. אוהבים הרבה שטח, מתפרסים. נותנים פרי עסיסי בעונה הכי יבשה. את האבטיחים גידלו בארץ כבר לפי אלפיים שנה בערך.
 - יציאה לגינה וזריעה בערוגה חדשה, ליד הטפטפות. שילוט הערוגה.
- ציוד: זרעים של אבטיח, מלון ותירס, שלטים מוכנים מראש לערוגה, כפות שתילה, טוריות ומעדרים.

פעילות 17: חביתת ירק עם מנגולד וירוקים

מטרות:

- היכרות עם יתרונותיהם של הירקות הירוקים
- יצירת חוויה קולינרית טובה עם ירקות בריאים
- התנסות בבישול

בכיתה (5-10 דק'):

- לימוד קצר על היתרונות של הירקות הירוקים: עשירים מאוד בברזל, ובהרבה מאוד ויטמינים. גדלים מרבית השנה.

בגינה (35 דק')

- קטיפה של מנגולד, פטרוזיליה, אורגנו, זעתר וכד'...
- חיתוך המנגולד לפיסות די גדולות, והפרדת העלים מהאורגנו/זעתר. קיצוץ פטרוזיליה.
- על גזיה, או במחבת חשמלית בכיתה: הכנת חביתה. אפשר לעבוד בקבוצות קטנות, ולהכין כמה חביתות.

ציוד: קרשי חיתוך, סכינים, ביצים, מלח, שמן, גזיה/מחבת חשמלית, כף טיגון, צלחות להגשה, קערה לערבוב ביצים.

פעילות 18: קטיפה של זעתר בר

מטרות:

- היכרות עם צמח האזוב (זעתר)
- הכנת תבלין זעתר מיובש

מחוץ לביה"ס:

- יוצאים עם הילדים לכיוון הביג. קצת לפני הכיכר של הביג, יש שיחי זעתר שבתקופה זאת הם עם עלים גדולים ובשרניים במיוחד. קוטפים צרור גדול (כל ילד עד 10 גבעולים), וחוזרים לכיתה.

בכיתה:

- שוטפים את העלים היטב, ובודקים שאין עליהם חיות שונות
- מפרידים את העלים לקערות, ואת הגבעולים זורקים לקומפוסט.
- לימוד קצר על האזוב: צמח מקומי, מוזכר כמה פעמים בתנ"ך. למשל איתו סימנו בני ישראל בדם את הבתים בסיפור הפסח. בעונה זאת של השנה העלים שלו גדולים ורחבים, כי יש לו שפע של מים. בקיץ העלים קטנים, כדי להקטין שטח פנים, ולמנוע אידוי. זוהי שיטה של צמחים מקומיים רבים- החלפה של עלי חורף וקיץ. הזעתר בריא מאוד, וטעים.... כיוון שיש בעיה של קטיפה זעתר לא מבוקר, הוא הוכר כצמח מוגן. עם זאת, כשקוטפים ממנו קצת, ודואגים להשאיר הרבה מהצמח, לא נגרם לו נזק, וזה אפילו מחזק אותו.

ציוד: מספריים אישיים, קערות קטנות לייבוש האזוב

פעילות 19: סלט קולרבי

- היכרות עם צמח הקולרבי
- חוויה קולינרית חיובית עם הירק

בכיתה (5-10 דק'):

- לימוד קצר על הקולרבי. נראה כמו שורש אבל גדל מעל האדמה, ולכן הוא נחשב גבעול מעובה.

בגינה (35 דק'):

- קוטפים את הקולרבי
- מקלפים וחותכים לפרוסות
- מתבלים בשמן זית, לימון ומלח
- אוכלים ונהנים

ציוד לפעילות: קרשי חיתוך, סכינים, קערה גדולה, שמן זית, מלח, לימון (אם נשאר על העץ, אפשר לקטוף מהגינה...)

פעילות 20: סלט גזר חי

חשוב לתכנן את הפעילות לזמן שהגזרים מוכנים!

מטרות:

- היכרות עם הגזר, וחוויה קולינרית חיובית.

בכיתה:

- לימוד קצר על הגזר
- אפשרות: הקראה של אליעזר והגזר

בגינה/ בכיתה:

- קוטפים את הגזרים. כדאי מראש לשלוף אחד ולראות אם הוא גדול מספיק. מומלץ לקטוף רק את הגדולים, ואת השאר להשאיר בגינה לעוד פעילויות.
 - מגררים בפומפיות לקערות
 - מכינים סלט גזר דומה לסבא אליעזר: לימון, צימוקים, מעט סוכר, דבש או סילאן.
 - אוכלים בתיאבון בקערות קטנות
- ציוד: פומפיות וקרשי חיתוך אישיים, קערה גדולה, לימון (אם יש אז מהגינה), צימוקים, סוכר דבש או סילאן, הספר "אליעזר והגזר".

פעילות 21: איסוף תפוחי אדמה

מטרות:

- היכרות עם תפוח האדמה
- איסוף תפוחי האדמה מהגינה

בכיתה (5 דק'):

- הכנה לפעילות-תזכורת על שתילת התפוח"אים, איך הצמח גדל - מוציא שורשים מה"עיניים" ומגדל מהן עוד פקעות. כשהגבעול מתחיל להתייבש ההתפוח"א מוכנים. (אפשר לוודא מראש, כדי להמנע מאכזבות. לא תמיד זה מצליח...)

בגינה (40 דק'):

- חפירה והוצאת כל תפוחי האדמה מהקרקע. שולפים את הגבעול המיובש, ומתחילים לחפור סביבו לעומק. בד"כ מכל גבעול יוצאים מעל חמישה תפוחי אדמה. זו פעילות "חיפוש אוצר" מרגשת ומהנה. אפשר לספור כמה תפוחי אדמה יוצאים לעומת כמה שתלנו.
- שטיפת התפוחים מאדמה וייבוש

ציוד: סל גדול לאיסוף או קערה, כפות שתילה.

פעילות 22: תפוחי אדמה במדורה

הפעילות יכולה מאוד להתאים לל"ג בעומר, אבל את התזמון יקבעו תפוחי האדמה וזמן הבשלתם... רצוי נוכחות של איש צוות נוסף...

מטרות:

- הנאה וגיבוש כיתתי

בגינה (45 דק' ויותר):

- מכינים מדורה
- עוטפים את התפוחים בנייר כסף (בעיני לא חייבים נייר כסף, וזה גם פחות אקולוגי..)
- שמים את התפוחים במדורה
- שרים שירים ומשחקים קצת משחקי חברה עד שהתפוחים מוכנים
- אוכלים בהנאה!

ציוד: נייר כסף, עצים למדורה, גפרורים, מזלג ארוך, מגש, שקית זבל, מלח.

קיץ

בקץ נהנה מהירקות שזרענו בתחילת האביב, וסוף סוף נזכה לקצור את החיטה. הקיץ בגינה מתחיל אחרי פסח, בערך בתחילת מאי, והוא העונה הכי קצרה בגלל החופש הגדול. זו עונה בה הזרעים מתייבשים, ואפשר לאסוף אותם לשנה הבאה. נעקוב אחרי השתנות צבע החיטה, ונראה כמה לא פשוט להוציא לחם מן הארץ, ונקטוף את אחרוני הירקות לקראת שבועות וסוף שנה"ל.

פעילות 23: קטיפת פירות העונה

מטרות:

- לימוד הבדל בין פירות וירקות
- לימוד על העץ
- קטיפת והנאה

בכיתה (20 דק'):

- לימוד על ההבדלים בין ירקות ופירות: גדלים על הארץ או על עץ, חד שנתיים לעומת רב שנתי, טעם, בירקות אנחנו לפעמים אוכלים לא את הפרי, אלא את השורש (תפוז"א, גזר, בצל, שום,

- סלק וכד'), או את הגבעולים והעלים (בצל ירוק, עירית, פטרוזיליה, בזיליקום, כרוב וכד'). הפירות בד"כ מתוקים והירקות פחות.
- כי האדם עץ השדה: התייחסות ביהדות לעצים. כי האדם עץ השדה. מה העץ נותן לנו (פירות, צל, מוריד טמפ', חמצן, ירוק, ועוד....), מה אנחנו נותנים לעץ, ואיך שומרים עליו? זו הזדמנות לדבר על תופעות של השחתה וחוסר כבוד. כמו טיפוס על עץ התות הצעיר ושבירת ענפים. אין בעיה עם טיפוס על עצים, אבל אם היינו עושים זאת מתוך כבוד לעץ, היינו מחכים שיגדל ויתחזק.

בגינה: (20 דק')

- קוטפים שסק ותותים ונהנים.

פעילות 24: איסוף זרעים

מטרות:

- היכרות עם מעגל החיים של הצמח בדגש על הזרע
- שימור זרעים לשנה הבאה

בכיתה (20 דק')

- לימוד על מעגל החיים של הצמח, וצפקיד הזרע
- אילו זרעים אנחנו אוכלים: דגניים (חיטה, שיבולת שועל, תירס, אורז וכד'), קטניות (עדשים, אפונה, שעועית כד'..), אגוזים (שקדים, פקאנים, אגוזי מלך וכד'..).

בגינה (20 דק')

- אוספים רק את הזרעים שהתייבשו ושמים במעטפות נפרדות עם רישום איזה צמח ומאיזו שנה. ציוד: מעטפות או שקיות קטנות, טושים לסימון, צלוחיות קטנות לאיסוף ראשוני.

פעילות 25: בניית טאבון

מטרות:

- הכנת פינת בישול בגינה, כחלק ממערכת החיטה והלחם

בגינה (45 דק'):

- אוספים אבנים גדולות מביה"ס או מחוצה לו, ומסדרים מהם מעגל.
- מערבבים אדמה ומים ומטייחים את מבנה האבנים בצורה יסודית וטובה
- מתלכלכים ונהנים

ציוד: דליים לערבוב בוך, בגדים ללכלך.

פעילות 26: קציר החיטים

מטרות:

- לימוד על תהליך הפקת הלחם דרך התנסות חוויתית

בכיתה (15-20 דק')

- לימוד על תפקיד הלחם במסורת היהודית. בארץ ישראל היתה תרבות חיטה. הרבה מהחגים מתייחסים להיבט החקלאי הזה. בעברית יש הרבה מאוד מילים שקשורות בחקלאות חיטה. עכשיו זמן ספירת העומר זמן לקצור את החיטה.

בגינה (20 דק')

- קוצרים את החיטה, או שעוקרים עם השורש, או עם מספריים. כמובן שאם יש דרך להביא מגל, זה הכי טוב.

ציוד: מספריים אישיים או מגל.

פעילות 27: דיש וטחינה

מטרות:

- היכרות עם תהליך הדיש והטחינה בהפקת הלחם
- התנסות חוויתית

בגינה (45 דק')

- את החיטה שקצרנו בשבוע שעבר נדוש בשתי דרכים אפשריות. האחת: נחבט את השיבולים על סדין על האדמה. השנייה, נשב סביב הסדין ונמולל בין כפות ידינו את השיבולים. מטרת הדיש היא להפריד את הגרעינים מהשיבולים. הגרעינים והמוץ (החלק היבש שאף ברוח) יצטברו על הסדין. נוכל להיפטר מהמוץ ע"י נשיפה, או ע"י ניעור עדין של הסדין ביחד.
- נאסוף את גרעיני החיטה לכלי אחד.
- נתנסה בטחינת חיטה במכתש ועלי. נראה כמה לא פשוט להכין קמח... נכיר גם את הצורה המקובלת של אבני ריחיים, ואיך היא עובדת.

ציוד: סדין גדול, מכתש ועלי (עדיף מאבן או ברזל), קערה לאיסוף גרעיני החיטה

פעילות 28: המוציא לחם מן הארץ

מטרות:

- מוציא לחם מן הארץ ☺

בגינה (45 דק')

- נדליק מדורה
- סביב שולחן נכין עם הילדים פיתות מבצק שהכנו מבעוד מועד.
- נאפה את הפיתות
- אפשר להוסיף מהזעתר שקטפנו עם שמן זית ומלח.

- נברך : המוציא לחם מן הארץ, ונהיה גאים שהיינו חלק מהתהליך...
- ציוד: בצק, סאג', עצים למדורה, גפרורים, שולחן, טרוד או מזלג ארוך, קמח, מגשים, זעתר מעשה ידיו, שמן זית, מלח, לבנה.

פעילות 29: תירס חם!

מטרות:

- קטיף תירס

בגינה (45 דק'):

- נדליק מדורה ונשים סיר עם מים על האש
 - נקטוף את הקלחים הבשלים
 - נבשל את הקלחים בסיר.
 - בזמן הבישול אפשר לשיר שירים, או ללמוד קצת על התירס ומוצריו: (קורנפלור, קורנפלקס, פולנטה, סירופ תירס, מאכלים שעושים עם תירס).
 - נוציא את התירסים לעלים ששמרנו מראש ונאכל בהנאה
- ציוד: סיר גדול עם מים, מלח, רגליים להעמיד את הסיר על המדורה.

פעילות 30: אבטיחים ומלונים

אם יתמזל מזלנו, נספיק להנות מהאבטיחים ומהמלונים עוד לפני סוף הלימודים

מטרות:

- קטיף אבטיח ומלון

בגינה: (45 דק')

- קוטפים אבטיח אחד ומלון אחד
- חותכים לקוביות ונהנים.
- אפשר לתת לילדים לקחת קצת הביתה אם יש הרבה.
- אפשר להוסיף קצת נענע קצוצה לאבטיחים

ציוד: מספריים, סכין גדול, קרש חיתוך, 2 קערות גדולות.

פעילות 31: מקצות הארץ באנו הבאנו ביכורים

פעילות שמתאימה כפעילות מסכמת, או כפעילות לשבועות. מטרתה קטיף הירקות הנותרים והכנת ארוחה. ופה, אני נותנת לכם לחשוב על רעיונות לפי מה שהגינה מציעה.... אפשר להכין סלט גדול מהירקות הנותרים, להוסיף ירקות ותבלינים מהגינה, ובקיצור, אין סוף ליצירתיות. אם יש עודפים, אפשר לשלוח את הילדים הביתה עם טנא...

בהצלחה!

נספחים

טבלת מועדי זריעת ירקות

לוח מועדי זריעה ושתילה של ירקות

הירק	ינואר	פברואר	מרץ	אפריל	מאי	יוני	יולי	אוגוסט	ספטמבר	אוקטובר	נובמבר	דצמבר
1. אפונה												
2. בצל (שתילה)												
3. גזר												
4. חסה												
5. חציל (שתילה)												
6. כרוביים (שתילה)												
7. כרפס (שתילה)												
8. לוף												
9. לפת												
10. מלון												
11. מלפפון												
12. מנגולד												
13. סלק												
14. עגבניה (שתילה)												
15. פטרוסילינון												
16. פלפל (שתילה)												
17. צנון צנונית												
18. כולרבי												
19. קישוא												
20. שום												
21. שומר												
22. שעועית												
23. תות-שדה												
24. תירס לקלחים												
25. תפוח-אדמה (שתילה)												
26. תרד ניו־זילנדי (שתילה)												
— מועד מיטבי מועד אפשרי, לפי האזור												

משך שלבי הגידול מזריעה ועד הניבה

הירק	אופן הריבוי	מספר ימים מהזריעה עד להצצה	שהות במשתלה מהזריעה עד השתילה בשבועות	ימי גידול מהזריעה או השתילה עד תחילת הניבה
1. אפונה	זריעה בשדה	23-9		60
2. בצל (ירוק, יבש)	זריעה בשדה או במשתלה			
	שתילת בצלים	31-10	10-8	150-30
3. גזר	זריעה בשדה	21-8		150-120
4. חסה	זריעה בשדה או במשתלה	14-8	4-3	90-70
5. חציל	זריעה במשתלה	14-10	6-5	120
6. כרוביים	זריעה במשתלה	11-5	6-4	110-60
7. כרפס	זריעה במשתלה	21-15	10-7	160
8. מלון	זריעה בשדה	5		120
9. מלפפון	זריעה בשדה או במשתלה	5		100
10. סלק	זריעה בשדה או במשתלה	12-8	5-4	120
11. עגבניה	זריעה במשתלה	14-7	5-4	90-60
12. פטרוסיליגון	זריעה בשדה	21-14		150
13. פלפל	זריעה במשתלה	14-12	6-5	120
14. צנון	זריעה בשדה	14-5		70-50
15. כולרבי	זריעה בשדה או במשתלה	11-5	6-5	70
16. קישוא	זריעה בשדה	8-6		90
17. שום	זריעה בשדה	30-10		180-150
18. שעועית	זריעה בשדה	14-7		90-80
19. תירס	זריעה בשדה	10-5		110-90
20. תפוח-אדמה	זריעה בשדה	15-5		120
21. תרד	זריעה בשדה או במשתלה	21-5	7-5	120

טבלת היחסים בין ירקות שונים

(גידולים נייטרליים זה לגבי זה או שלעת-עתה אין מספיק ידע)

27. תרד	26. תפוח-אדמה	25. תירס	24. תות-שדה	23. שמיר	22. שעועית	21. שום	20. כולרבי	19. קישוא	18. צנון	17. פלפל	16. פטרוסיליון	15. עגבניה	14. סלק	13. מנגולד	12. מלפפון	11. מלון	10. לפת	9. לוף	8. כרפס	7. כרוביים	6. חצילים	5. חסה	4. גזר	3. בצל	2. במיה	1. אפונה	
	▲			●	▲	▲	●		●			▲			▲		●	▲		●		●	●	▲			1. אפונה
										●			●							●							2. במיה
			●	●	▲		●	●				●	●		●		●	●		▲		●	●			▲	3. בצל
				▲	●	●			●			●		●				●				●	●	●			4. גזר
		●	●	●	●		●		●		▲	●	●		●			●	▲	●			●	●		●	5. חסה
				●						●										▲					●		6. חצילים
●	▲		▲	●	▲	▲		▲	▲	▲		▲	●	●	▲	▲	▲	●	●		▲	●		▲		●	7. כרוביים
	▲	▲			●		●					●			●			●	●		▲						8. כרפס
		▲	●		▲		●					●	▲				▲	●	●	●	●	●	●	●		▲	9. לוף
●				●	●		▲		▲			▲						▲	▲					●	●		10. לפת
	▲	●						▲				▲			▲				▲								11. מלון
	▲	●		●	●		●	▲		●		▲	●			▲			●	▲		●	●			▲	12. מלפפון
					●	●	▲		●				●						●				●				13. מנגולד
	▲			▲		●	●	●	●					●	●			▲	●	●	●	●	●				14. סלק
●	▲	▲					▲	●	●		●				▲	▲	▲	●	●	▲		●	●	●	●	▲	15. עגבניה
			●						●			●										▲					16. פטרוסיליון
															●				▲	●					●		17. פלפל
●			●		●		●	●			●	●	●	●			▲		▲		●	●	●			●	18. צנון
		●							●					▲	▲				▲					●			19. קישוא
●	●		▲	▲	▲	●			●			▲	●	▲	●		▲	●	●			●	●		●	●	20. כולרבי
			●				●						●	●						▲			●			▲	21. שום
●		●					▲	●	●					●	●		●	▲	●	▲	●	●	●	▲		▲	22. שעועית
							▲						▲		●				●		●	●	▲	●	●		23. שמיר
●						●	▲		●		●							●	▲			●		●			24. תות-שדה
					●			●				▲		●	●		▲	▲				●					25. תירס
							●					▲	▲	▲	▲				▲	▲						▲	26. תפוח-אדמה
			●		●		●		●			●					●		●								27. תרד

● = מומלץ לגדל במשולב ▲ = אין לגדל במשולב